

692. Väppeby, Arnö sn.¹

Pl. 46, 47.

Litteratur: B 595, L 710, D 1: 77. J. Bureus, Sumlen (Fa 12), bl. 368, Fa 6 s. 121 n:r 61 (Caspar Coh1), Fa 5 n:r 284, Fa 10: 1 n:r 108, Fa 1 s. 65, Ff 6 n:r 113; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 40; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 367; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 46; K. A. Gustawsson, Rapport 7/8 1927 (ATA); Stockholms-Tidningen 11/11 1927; J. H. Söderlund, Öarna Arnö och Oknö (i Enköpings-Postens julnummer 1938); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941—43 (ATA).

Fig. 132. U 692. Väppeby, Arnö sn.
Efter teckning av Rhezelius.

Äldre avbildningar: Bureus, kopparstick (Ff 6 n:r 113); J. Rhezelius, teckning (Fa 10: 1 n:r 108); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 595); R. Dybeck, originalteckning 1862 (ATA), D 1: 77; K. A. Gustawsson, foto 1927 (ATA).

Runstenen står på Väppeby gårdstomt, 500 m. SSÖ om Söderby mangårdsbyggnad, 150 m. SV om Väppebyvikens västspets, 45 m. NÖ om en liten väg. Platsen finnes utmärkt på Geologiska kartbladet »Ängsö».

Enligt Fa 6 stod stenen »Wedh Wepby å Oknöen å giärdet». Ff 6: »Wäppby eller Arpby». I Ransakningarna läses, omedelbart efter uppgifterna om Söderby-stenen (U 691): »J Wäppby Giärdet Norr om byen, sammaledes een Steen med Rune bookstäfwer skrifwin, 2 al:r öfwer Jorden, dheras bemerkelser weet ingen.» På träsnittet i Peringskiölds Monumenta 4 anges platsen helt kort vara: »Wäppeby på Oknöen, arnbergz sochn» (B 595: »Wäppeby»; L 710: »På Oknö, vid Väppeby»). Richard Dybeck, som reste i dessa trakter år 1859, skriver i Sveriges runurkunder: »Wäppeby ligger vid en mindre vik, Wäppbyviken kallad, vid Oknöns östra sida. Runsten, om hvilken ingen på ön före mitt besök hade ringaste kunskap, söktes och fanns af mig på den sidlända ängen mellan gården och viken, der han låg sunken i marken och med nedvänd ristning.» Stenen restes år 1927, varvid den vackra örn bilden på stenens högra smalsida kom i dagen. Genom Riksantikvarieämbetets försorg restes stenen, som hotade att åter falla omkull, sommaren 1945.

Ljusgrå, finkornig granit. Höjd 1,37 m., bredd 0,80 m. Ristningsytan är slät och jämn. Linjerna äro påfallande skickligt huggna, smala och med skarpa kanter. Flera ornamentslinjer bestå av upphuggna sprickor. Runinskriften börjar nedtill på vänstra sidan.

Inskrift:

hru : muntr : ak : kuþ : muntr : latu : risa : stin : þansa iftir : slyru : faþur : sin : kuþan = upþirn : risti :
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Hroðmundr ok Guðmundr letu reisa stein þennsa æftir slyru, faður sinn goðan. Auðbiörn risti.

»Rodmund och Gudmund läto resa denna sten efter Slora(?), sin gode fader. Ödbjörn ristade.»

¹ Se ovan s. 201 not 1.

Fig. 133. U 692. Värpeby, Arnö sn. Efter B 595.

Till läsningen: Sk ha i denna inskrift i regel formen av två strecklika punkter. 3 u är ej stunget; ej heller 11 k. 14 m har övre delen av hst i en spricka. 20 a är säkert. 24 i och 29 i äro ej stungna. Efter 35 a finnes ej sk. 36 i är ej stunget. 43 y är stunget med en streckliknande prick. 54 k är ej stunget. Efter 58 n har sk formen =. 59 u och 62 i äro ej stungna. — Caspar Cohl (Fa 6): Sk efter 13 p saknas. 43 u. Sk saknas efter 45 u, efter 58 n och efter 69 i. — Rhezelius (Fa 10:1): Sk saknas efter 13 p. 32 h. Sk insättes efter 35 a. 43 u. — Hadorph och Helgonius (B 595): Sk saknas efter 13 p. 32 i. Sk insättes efter 35 a. Sk saknas efter 40 a. 43 u. Sk saknas efter 50 r och efter 69 i. — Dybeck: Läsningen är riktig. Den återges, med två obetydliga felaktigheter (skiljetecknets form efter 10 k och sk efter 35 a) av Brate i *Svenska runristare*.

Namnet *Hroðmundr* är sällsynt. Det finnes endast på ytterligare en runsten, Sö 11. Under medeltiden är det också ovanligt, se Lundgren-Brate, art. Romund. Om *Guðmundr* se Sö 217; ett där ej upptaget belägg finnes på en runsten vid Tillinge kyrka, Uppland, se S. B. F. Jansson i *Fornvännen* 1946, s. 262. Om *Audbiörn* se Sö 344 och U 593.

Svårigheter bereder faderns namn *slyru* (ack.). Samma namn, skrivet *sluru* (ack.), förekommer ytterligare endast en gång, nämligen på Sö 183. Denna runsten står rest nära Mälarens strand, 25 km. fågelvägen S om U 692. Hur namnet skall uppfattas är ovisst. I *Svenska runristare* (s. 46) återger Brate namnet med *Slydra*, vilket torde visa, att han har velat sammanställa det med det personbinamn, som är känt genom *Porgils slyðra*, se Lind, *Personbinamn*, sp. 344; där sammanställes namnet med nyno. *slyra* 'slusk'. Att namnet ursprungligen har varit ett öknamn,

är sannolikt; betydelsen kan ha varit 'den slappe, den slarvige' el. dyl., jfr fisl. *slyðra*, f., »Trevle, Slintre» (Fritzner).

Skrivningen **latu** är ovanlig; samma beteckning för e-ljudet förekommer t. ex. på Sö 192 och U 136. Ristningen har genomförd monoftongisk beteckning; **ak, risa, stin, upbirn**.

U 692 är den enda ristning, som har signerats av *Audbiörn*. Brate påpekar (a. a. s. 47), att intet finnes, som bestämt visar tillkomsttiden, men han anser det sannolikt, att ristaren har varit verksam på 1020-talet. Med all sannolikhet är denna datering mycket för tidig. Ristningen kan knappast ha tillkommit förrän under 1000-talets senare del. Brate anser (a. a.), att ytterligare tre runstenar i Trögds härad ha utförts av denne utomordentligt skicklige ristare. Också denna hans uppfattning torde vara oriktig, se U 691, 716 och 719.

693. Navsta, Torsvi sn.

Pl. 47, 48.

Litteratur: A. E. Törnebohm, Några ord till upplysning om bladet Fånö (1863), s. 42; R. Dybeck, Reseberättelse 1863, 1870 (ATA); UFT h. 8 (1879), s. 118.

Äldre avbildning: O. Hermelin, teckning (återgiven i UFT h. 8, 1879, s. 117).

Den figurristade stenen står rest 800 m. NNÖ om Torsvi gård, 6 m. Ö om vägen Sundby—Torsvi kyrka. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Fånö». I beskrivningen till detta blad (1863) upptages U 693 under Bautastenar: »*Thorsvi socken*: vid vägen N.N.O. om Thorsvi kyrka, en rest sten med tvenne derå inristade djurfigurer.»

Det är säkerligen U 693 som Dybeck åsyftar i sin reseberättelse för år 1863: »Från Björkönen och Adelsön, hvars runstenar granskades, begaf jag mig till Trögds härad på fasta landet, der några svårlästa runeskrifter med framgång åter granskades för de anmärkningar, dem jag ämnar bifoga Uplandsstenarne. Ett par nyfunna runstenar granskades, den ene i Wallby kyrkmur och den andre i Thorsvi socken.» Egendomligt nog återkommer en uppgift om en nyfunnen runsten i samma socken i reseberättelsen för år 1870: »I södra delen af Upsala län uppehöll jag mig en vecka. En hittills obekant runsten uppdagades i Thorsvi socken.» Säkerligen syfta båda uppgifterna på U 693. I UFT (1879) framhålles, att inga runstenar finnas i Torsvi socken, »men vid vägen nord-nordöst om kyrkan står vid vägen en rest sten, å hvilken tvänne djur äro in-huggna».

Grå gnejsgranit. Höjd 1,29, bredd (nedtill) 1,41 m.

Ristningen, som föreställer två motställda, vackert huggna rundjur, är djup och tydlig. Ristningslinjerna äro relativt breda, mjukt rundade.

Vid Ö. Dalby i Veckholms sn, mindre än en halv mil åt NNÖ, finnas en likartad ristning, se U 704; jfr också U 694.

694. Veckholms kyrka.

Litteratur: B 612, L 706. J. Bureus, Fa 5 s. 198 (mellan n:r 458 och 459), Fa 10:1 n:r 94; Ransakningarna 1667—1684; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 26; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 194, 195; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); UFT h. 13 (1886), s. 322; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 85.

Avbildningar: J. Rhezelius, teckning (Fa 10:1); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Monumenta 4 och B 612).

Den figurristade stenen, som numera är försvunnen, låg enligt Bureus (Fa 5) »J Wåkn-huset». Att det är fråga om U 694 framgår av beskrivningen: »et Stycke, med en Hana bekajat